

Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen soveltamisohjeet 19.5.2025 alkaen

Pevamltk 19.05.2025 § 51
4952/05.21.00/2024

Valmistelija(t)	Valmistelija: Sanna Suomi, vammaisten avopalveluiden palveluyksikköjohtaja, sanna.suomi@pshyvinvointialue.fi, puh. 040 8304340, Seija Kärkkäinen, vammaispalveluiden palvelualuejohtaja, seija.karkkainen1@pshyvinvointialue, puh. 040 747 0506.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Esittelijä	perhe- ja vammaispalveluiden toimialajohtaja
Päätösehdotus	Perhe- ja vammaispalvelujen lautakunta päättää hyväksyä vammaispalvelulain mukaisten palvelujen soveltamisohjeet liitteen mukaisesti. Soveltamisohje tulee voimaan 19.5.2025 alkaen.
Ennakkovaikutusten arviointi	Yhdenmukaistaa toimintatapoja palveluiden järjestämisessä
Toimivallan peruste	Hallintosäätö § 41, kohta jaoston erityistehtävät
Liitteet ja oheisaineisto	Esityslistan oheisaineistona: • Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen soveltamisohjeet 19.5.2025 alkaen
Valmistelu	Uusi vammaispalveluki (675/2023) on tullut voimaan 1.12.2025 alkaen. Laki sisältää vammaisille henkilöille useita uusia palveluja. Päätöksenteon yhdenmukaistamiseksi ja viranhaltijoiden työn tueksi on ollut tarve laatia palveluille soveltamisohjeet. Vammaispalvelulain mukaisia erityispalveluita järjestetään niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Vammaisella henkilöllä on oikeus saada soveltamisohjeessa käsiteltäviä sosiaalipalveluja, mikäli hän täyttää vammaispalvelulain soveltamisalan edellytykset (VPL 2§) sekä palvelukohtaiset palvelun saamisen kriteerit.

Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen soveltamisohjeet sisältävät valmennuksen, erityisen osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon ja lyhytaikaisen huolenpidon palveluja koskevaa ohjeistusta.

Valmennuksen (VpL 7§, 8§) tarkoitus on vahvistaa vammaisen henkilön itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja ja parantaa vammaisen henkilön toimintakykyä elämän muutostilanteissa. Valmennus antaa vammaiselle henkilölle mahdollisuuden oppia itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja, mikä vähentää riippuvuutta toisen henkilön antamasta avusta. Valmennus on luonteeltaan tavoitteellinen ja määräaikainen palvelu. Valmennuksena voidaan järjestää esimerkiksi kommunikaatio-ohjausta, viittomakielen opetusta, autismikuntoutusohjausta, asumiskokeilua, muuttovalmennusta ja liikkumisen taidon ohjausta.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada erityistä osallisuuden tukea (VpL 12§, 13§), jos hän ei pysty pitämään yhteyttä itselleen läheisiin ihmisiin eikä voi tehdä itselleen mieluisia osallisuutta edistäviä asioita ilman erityistä osallisuuden tukea. Erityinen osallisuuden tuki on tarkoitettu ensisijaisesti kodin ulkopuolisen vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukemiseen. Erityistä osallisuuden tukea voidaan myöntää vammaisen henkilön omaan kotiin perustelluista syistä, kuten vammasta tai sairaudesta johtuen. Erityinen osallisuuden tuki ei edellytä, että vammaisella henkilöllä olisi valmiiksi osoittaa asioita, joita hän haluaa tehdä. Tukea antava henkilö huolehtii kuitenkin siitä, että vammaisen henkilön omaa tahtoa ja toivomuksia selvitetään ja huomioidaan niin tarkkaan kuin se on mahdollista. Selvityksessä voidaan tukeutua tarvittaessa vammaisen henkilön läheisiin tai muihin hänet hyvin tunteviin henkilöihin.

Erityiseen osallisuuden tukeen kuuluva vapaa-ajan toiminta voi tarkoittaa esimerkiksi harrastamista, tapahtumissa käymistä tai muuta vastaavaa tekemistä. Palvelun tarkoitus on, että pelkän toimintaan osallistumisen lisäksi tuetaan vammaisen henkilön toimijuutta sekä osallisuutta näissä tilanteissa.

Erityinen osallisuuden tuki palveluna on tarkoitettu suppealle joukolle vammaisia henkilöitä, joiden osallisuuden toteutuminen ja tukeminen on erityisen haastavaa. Erityisen osallisuuden tuen määrä tulee voimaan portaittain.

Tuetun päätöksenteon (VpL 14§, 15§) tarkoitus on auttaa vammaista henkilöä tekemään ja toteuttamaan itse omaa elämää koskevia merkittäviä päätöksiä. Merkittäviksi päätöksentekotilanteiksi katsotaan sellaiset tilanteet, jotka tyypillisesti ovat ainutkertaisia tai toistuvat elämässä korkeintaan muutaman kerran. Tuettu päätöksenteko sisältää tukea antavan henkilön antaman avun asioiden ymmärtämisessä, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä päätösten seurausten arvioimisessa ja päätösten toteuttamisessa. Tukea antava henkilö ei saa ottaa kantaa asioihin tai päättää asioita vammaisen henkilön puolesta.

Lyhytaikaisen huolenpidon (VpL24 §) tarkoituksena on turvata oman perheensä tai muun läheisensä kanssa asuvan vammaisen henkilön tarvitsema välttämätön huolenpito ja tukea huolenpidosta vastaavien henkilöiden hyvinvointia sekä mahdollistaa heidän suoriutumisensa esimerkiksi työhön tai opiskelun liittyvistä velvoitteista.

Lyhytaikaisella huolenpidolla tarkoitetaan huolenpitoa, joka on luonteeltaan tilapäistä tai tietyin väliajoin toistuvaa. Lyhytaikaista huolenpitoa voidaan toteuttaa henkilökohtaisena (kotiin järjestettävä hoito ja huolenpito) tai ryhmässä (aamu- ja iltapäivä- sekä loma-ajan hoito) annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua. Palvelu voi toteutua vammaisen henkilön kotona tai kodin ulkopuolella.

Soveltamisohjetta on tarkoitus myöhemmin täydentää koskemaan myös muita vammaispalvelulain mukaisia palveluita, kuten esimerkiksi asumisen tuki, vaativa moniammatillinen tuki, henkilökohtainen apu.